

Bratři a sestry,

drama Velkého pátku asi nejsyrověji vylíčil právě evangelista Marek. Na kříži umírá Nevinný. Součástí toho dramatu je i věta:

„*Když bylo poledne, nastala tma po celé zemi až do tří hodin.*“ Ještě včera bylo slunce na obloze. Dnes vládně tma. Děsivá, celosvětová, beznadějně neproniknutelná tma. Slunce si zakrylo tvář. Noční můra proroka Amose: „*V onen den se stane, je výrok Hospodinův, že nechám slunce zapadnout v poledne, tmou zahalím zemi za jasného dne...*“ Není to chvilkové zatmění, astronomický jev, je to zatmění světa. V té tmě je skryta veškerá lidská bolest, kterou nikdy nikdo nemůže zvážit. Jsou tam skryti a zároveň z ní zplna hrdla křičí mučení, zabíjení, pronásledování od pyšných a svévolných, ale i opuštění, zapomenutí, nemocní, věznění, štvání, ale taky zrazení, posmívání, odmítání, podvedení a všelijak jinak ztrápení. Všichni ti, kteří už ani nemají chuť do života a bojí se rozbřesku nového dne. Tato tma je temnotou, ve které pláče, křičí hrůzou celé stvoření, Je to tma, ve které mizí víra, láska i naděje. Je to tma smrti, tma, ve které si zakrylo tvář nejen slunce, ale i Bůh sám.

A jako dovršení té hrůzy zazní z kříže Ježíšův hlas, jeho poslední slova. A tím ta tma vrcholí, to je okamžik, do kterého to zatmění světa míří. *Eloi, Eloi, lema sabachtani? Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil? Ježíš tady shrnuje slovy 22. žalmu bolest celého světa, který tak často volá:“ Bůh od nás odstoupil, opustil nás, není tady, mlčí, jsme ztraceni.“*

Byly chvíle, kdy Boží hlas z nebe zazněl. Při křtu v Jordánu zaznělo: Toto je můj milovaný syn, toho jsem si vyvolil. Na hoře proměnění zazní hlas: Toto je můj milovaný Syn, toho poslouvejte. A pak následují předpovědi utrpení a cesta do Jeruzaléma....

V této chvíli ale nebe mlčí. Žádný hlas nezazní. Boží Syn volá úpěnlivě k Bohu, ale on neodpovídá... Proč musí Ježíš umírat s takovou otázkou na rtech? Proč musí být v této chvíli tak sám? Proč z jeho úst nezazní to známé a krásné: Půjdu – li roklí šeré smrti, nebudu se bát ničeho zlého, vždyť se mnou jsi ty? Je to přece hned další žalm, který v žaltáři následuje.....

Ten, který vracel svobodu zdeptaným a zdraví nemocným, je sám. Poté, co slyšel slova nenávisti, je přibit na kříž a ztrácí všechno - i společenství svého lidu. Ne, není to tak, jak někdy říkáme, že se Ježíš cítil opuštěn, ale nebyl. On skutečně opuštěn na chvíli je. Prožívá chvilkové zatracení.

Bývá to i naše zkušenost, a sice že terčem lidské nenávisti nebývají ani tak ti, kteří utečou od svého úkolu. Terčem nenávisti bývají naopak ti, kteří svůj úkol a svoje poslání splní a věrně za ním stojí za všech okolností. Ti vadí, ti dráždí..

I když se v tomto okamžiku nejhlubšího utrpení ještě nedá zcela automaticky předjímat Kristův triumf a vítězství, přece jen už nyní probleskuje tím ponurým, ztemnělým světem paprsek nového Božího dne. A snad dokonce dva paprsky. Nebo tři. Ten první: možná trochu překvapivě smíme vědět, že už v tom zvolání Ježíšově zní něco velice hlubokého. A sice oslovení Boží: *Bože můj*. I když je to volání de profundis, z nejhlubší hlubokosti opuštěnosti, přesto je to zvolání víry.

I když Bohu vyčítáme, i když s ním bolestně zápasíme, je to stále zápas víry. I když voláme: Bože, nevidím tě, necítím tě, neslyším tě, kde jsi – přesto může z našich úst zaznít: „Bože můj.“ I v bolesti je možno mít vztah k Bohu. Žalmista je i v hluboké bolesti Božím člověkem. Ježíš, i ve chvíli opuštěnosti Bohem, k němu stále volá.

Ten druhý paprsek světla probleskuje v tom kratičkém slůvku *proč – lema*. A toto aramejské, ale i hebrejské slůvko, znamená doslova „k čemu“. Netáže se po příčině oné opuštěnosti Bohem, ale po **cíli a účelu. K čemu to je?** Tato otázka tedy v sobě obsahuje předpoklad, že na ni existuje odpověď, že cesta, po které je Ježíš veden, má přes svoji neproniknutelnou temnotu svůj smysl i dobrý cíl. Výkřik

Ježíšův je tedy výrazem úzkostné otázky po smyslu a cíli onoho skutečného opuštění. A když toto křičí, tak to přece jenom není bezvýchodné zoufalství, i když Bůh bezprostředně nyní na to jeho "proč" neodpovídá...

A ten třetí paprsek světla se týká tohoto: Nezasní sice přímo z nebe Boží odpověď. Nicméně přece jen je naznačen a zaslíbena samotným žalmem. Ano - co si musíme při té Ježíšově citaci žalmu uvědomit, je to, že je třeba brát v úvahu žalm celý. Nejen jeho verš druhý, který v této chvíli zní z Ježíšových úst. On musel mít jistě na mysli celou souvislost toho žalmu, který má dvaatřicet veršů a který ústí do věci zcela nových, do velikého Božího promluvení.

A tak tedy už ve verši 22 tohoto žalmu čteme něco, co je průlomem. "A tys mi odpověděl." A dále: „*Když trpěl příkoří, neukryl před ním svou tvář, slyšel, když k němu o pomoc volal.*“ Na popravu vedený člověk, který se cítil od Hospodina opuštěn a možná i na chvíli byl, najednou vyznává, že Hospodin jej vysvobodil a je si jist jeho vítězným kralováním.

Ti, kdo nerozumí, myslí si, že Ježíš volá Elijáše. Patrně jde v první řadě o římské vojáky, kteří asi měli alespoň povrchní znalost o židovském náboženství. Možná to do nich hustili při politickém školení mužstva. A ti okolostojící – u těch je to myšlenka z nechápavosti a nevěry, výsměch jeho bezmocnosti.

Následuje houba namočená do octa. Nevypadá to jako skutek milosrdenství. Spíše snaha ho ještě na chvíli udržet při životě a prodloužit jeho utrpení. Současně s tím se ozve taky výsměch: "No tak se podíváme na to, přijde – li jej Eliáš sejmout" ... Posměvači budou brzy spokojeni.

No a pak Pán vydechne naposledy. Pro některé, ať už pro Židy či Římany důkaz Ježíšova falešného mesiášství, jeho totální a definitivní prohry.

A přesto milí bratři a sestry, navzdory nejtemnější temnotě, navzdory posměchu, nezůstane jen u těch předběžných náznaků toho, že temnota, utrpení a smrt nebudou mít poslední slovo. V našem pašijním textu zazní naplno skutečnost, že i ve chvíli Ježíšovy smrti, kdy se zdá, že je konec všem nadějím, právě uprostřed beznaděje **skrytě a tajemně jedná Bůh**. Chrátová opona oddělující svatyni svatých od všedního a profánního života se v jeho smrti trhá. Opona oddělující prostor, kde sídlí Bůh. Třikrát v evangeliu se něco trhá a pokaždé když k tomu dojde, je řeč o Ježíši. Jednak při Ježíšově křtu se trhají nebesa – už jsme dnes slyšeli. Podruhé roztrhne velekněz svoje roucho – mimochodem prý stejné barvy jako chrátová opona. A roztrhne je ve chvíli, kdy Ježíš vysloví větu: To jsem já. Tedy Mesiáš, syn Požehnaného. No a nyní Boží Syn dospěl na konec své cesty. A trhá se chrátová opona. A to znamená: Teď už můžete. Chrám bude nyní otevřenou svatyní pro všechny syny a dcery Boží. Bude domem modlitby pro všechny národy...

A koneckonců, naznačí to i římský setník, pohan jako poleno, když vysloví větu: Jistě byl tento člověk Syn Boží. Nejen tedy posměch, ale taky vyznání odtud, kde bychom to nečekali. Jeden z těch, které jsme podezřívali z posměchu. Voják, sluha násilí, pronese vyznání. Nejspíše v té chvíli příliš netušil, co říká. Ale v evangeliích to tak bývá, že si Boží pravda razí cesty různé a křivolaké a Boží hlas tlumočí zvláštní svědkové ...

To už nejsou jen neschopné a slaboučké paprsky světla do tmy. To už je mohutný proud záře do temnoty velkého Pátku... Skrytý Bůh je v tom dění nalezen a rozpoznán. Víra, láska a naděje jdou až za smrt. Amen.

Modlitba: *Pane Bože, býváme zdrceni hrůzou z veliké bolesti, kterou tvůj Syn prožíval na kříži. Jsme zdrceni ze sebe samých. A přece už vidíme, jak tohle veliké a hrozné drama utrpení a smrti pomalu ale jistě tíhne k nové, slavné skutečnosti. Ke tvému vítězství i k naší záchraně. Dej nám u stolu tvého Syna nově rozpoznat a vyznat svoji vinu, kterou tak rádi svalujeme na druhé a přijmout svou spásu v Beránkovi trpícím a umírajícím. Amen.*